

Építészettörténet I. Házi Feladat

Készítette: Tudós Miklós

Neptunkód: E1GWE6

Dátum: 2015. november 25.

Választott épület:

Székesfehérvár, Hiemer ház

Székesfehérvár város bemutatása:

Székesfehérvár, a Királyok Városa, a Dunántúlon található, megyei jogú város, Fejér megye és a Székesfehérvári járásszékhelye. Ez a város az egyik legnagyobb múlttal rendelkező, talán állíthatjuk, hogy a legrégebbi magyar város, a középkori Magyar Királyság fővárosa, egykori királyi székhely és koronázó város. Székesfehérvár egy folyamatosan fejlődő, megújuló, Magyarország egy fejlett nagyvárosa, aminek belvárosában rengeteg műemlék és látnivaló található. Továbbá Székesfehérvár ismert sport- és kulturális életéről is.

972-ben alapította Géza nagyfejedelem a Gaja-patak és a Sárvízáltal táplált mocsarokból kiemelkedő négy szigeten a várost, a szigetek legnagyobbika a mai belváros. A város elhelyezkedése már akkor is stratégiai fontosságú volt, hiszen nemzetközi útvonalak tucatjai keresztezték egymást a területen. Géza fejedelem egy kővárat építtetett ide, benne az ország első keresztény templomával. Fia, I. István a királyi bazilika megalapításával évszázadokra megalapozta a város jelentőségét és gazdagságát.

A város törekszik a nagy történelmi múltjának és a múlt jelentőségének a bemutatására. A belvárosi műemlékeket folyamatosan restaurálják, emellett a helyi kultúra bemutatására is kiemelt figyelmet fordítanak. A Rác utcai skanzen példás helyreállításáért 1989-ben Székesfehérvár megkapta a műemlékvédelem Európa-díját.

A város neve régen csak Fehérvár volt, mely valószínűleg a Géza nagyfejedelem által alapított fejedelmi vár fehér köveire vagy fehérre meszelt falaira utalhatott. A megkülönböztető Székes előtag, ami az egykori hivatalos királyi trónra utal, a későbbi idők folyamán kapcsolódott a település nevéhez.

Székesfehérvár egyházi emlékekben való bővelkedését fémjelzi egy másik ragadványneve, a Templomok Városa. A középkorban mintegy harminc vallási jellegű épület állt rendelkezésére akatolikus egyházhívőinek, ilyenek voltak a kápolnák vagy kisebb templomok.

A város annak érdekében, hogy gazdagságát hirdettesse, néhány templomát több toronnyal látta el, a bazilika például négy toronnyal rendelkezett. Ahogy a középkorban, ma is mintegy harminc vallási épület található a városban, ebből nyolc a belvárosban van.

A Hiemer ház jellemzői és történelmi áttekintése:

A ház Székesfehérvár, Városház tér sarkán, a Jókai utca, Oskola utca és Goldziher Ignác köz által körülzárt háztömbben található. A tömb délnyugati sarkában a Hiemer ház (Jókai utca 1), délkeleten a Font ház található (Oskola utca 2), északkeleti részét a Caraffa ház (Oskola utca 4), az északnyugati pedig a volt Zeneiskola foglalja el (Jókai utca 3).

A tömbnek az épületei magas tetős, földszint mellett egyemeletes kialakításúak, homlokzataik barokk tagolásúak. A Hiemer ház a XVIII. század második felében barokk –rokokó stílusával a város egyik legszebb műemléki épülete volt, az egykori jellegét legjobban a Városház tér felőli homlokzata őrízte meg.

A tömb és a Hiemer ház évszázados átépítéseinek nyomán épült össze, korábban ugyanis négy különálló ház volt. Feltárások során előkerültek a XIII. századi épületek alapfalai, valamint egy, a XV. században emelt ház sarkának alapfala, mely egy törökkori kút kiemelése közben sajnos meg is semmisült.

A Hiemer házzal kapcsolatban a legtöbb építészettörténeti adat a törökök kiűzése utáni időből maradt ránk, a XVII. századból.

A Hiemer házat, amely középkori falakra épült, a XVII. században Locherer Rudolf építette, régészeti vizsgálatok alapján több lépcsőben. A XVII. században az alaprajza hagyományos és a kornak megfelelően egyszerű volt, egy szobából, konyhából és kamrából áll. Az elkészült házat 1715-ben Hiemer Mihály, városbíró

vásárolta meg, nem sokkal a ház elkészülése után. 1715-től évszázadokon át a ház a Hiemer család birtokában volt, Hiemer Mihály örökösein keresztül öröklődött tovább.

A városbíró a terméskő építmény előtt egy árkádos folyosót építtetett és később erre emeletet emeltetett. Az építtetett emeleten egy nyitott kéményes tágas konyha volt megtalálható, amelyet a mindkét rövidebb végfalán túl elhelyezkedő, a szomszédos szobában lévő kályha is fűtötte. Az átépítéshez az újkori építkezésekhez általánosan használt téglát alkalmazták és már nem a középkorban, valamint a törökkorban elterjedt terméskövet.

Hiemer Mihály halála után ahogy a család vagyonosodott, a házat átépítették, telekvásárlással és toldással bővítették több lépcsőben.

Mivel a ház egy keskeny telken állt, az épület bővítéséhez elengedhetetlen volt a szomszédos telek megvásárlása.

Hiemer Sebestyén, a városbíró fia, 1737-ben engedélyt kapott a háza bővítéséhez. Maga a ház északi irányban lett kibővíve, az egykori Cheverelle házig. Hiemer Sebestyén idején épült új szárny kétszintes, egytraktusú volt. Nyugati homlokzata előtt mindkét szinten nyitott, árkádos folyosó helyezkedett el eredetileg. Erre az időre jellegzetesen a földszinten levő helyiségek gazdasági célokra szolgáltak, a lakószobák pedig az emeleten voltak.

1775-ben zajlott a következő házvásárlás, amikor is a Hiemer ház a már említett Cheverelle ház délnyugati része felé terjeszkedett, ezáltal a kétszintes középkori ház északi végfaláig ért.

A Hiemer ház északi szárnyává alakult az egykori Caraffa házhoz tartozó, kelet-nyugati irányban elhelyezkedő épületrész.

Déli homlokzata elé is árkádos folyosót építettek, mint a már említett régi épület elé. Az oszlopok építőanyagául az emelet keleti helyiségében lévő boltozatok bontásakor nyert fehér mészkő szolgált.

A ma is látható, fallal elválasztott belső udvar, melyet az U alakú Hiemer ház vesz körbe ezen átépítés során alakult ki. A fal közepén található a Hiemer család címere, amelyen egy ágaskodó oroszlán látható, jobb kezében kardot tartva bal kezét pedig előrenyújtva. A címerrel szemben állt az istálló és a kocsiszín.

A ház azóta is ezt a formáját őrzi, barokk-rokoko stílusban.

Rokoko stílusjegyét a Városház téri oldalánál láthatjuk, ablakpárkányait és sarokerkélyét rokokó stukkódíszítés díszíti. Sarokerkélyét két szakállas kőfej tartja.

Szent Sebestyén szobra pedig egy barokkos függönydíszítéssel rendelkező szoborfülkében található.

A XVII. század folyamán az épület lakószobáit és mindkét erkélyét fehérre meszelték és stukkókkal díszítették. A kisebbik szobában, ami erkéllyel rendelkezik meg is találtál ezen stukkók maradványait, a nagyobbikról azonban korábban leverték őket, ennek a szobának az ablakai a térre néztek.

A fehérre meszelt falak akkoriban tapétázva voltak. A XVIII. század második felében az addig fehér falakat az emeleten későbarokk freskókkal, a XIX. században pedig különösen szép, nívós, klasszicista falfestéssel díszítették.

Érdekességgént elmondható, hogy a házban 1828-ban Ybl Miklós boltot bérelt, évi 300 Ft-ért.

Az épületet néhány évvel ezelőtt restaurálták, homlokzatának különlegessége, hogy azon a vakolatot tagoltan állították helyre „díszítésként” megtartva a mészkövekből készült falazatot, melyet az alábbi kép is jól illusztrál:

Ebben a tömbben található a Hiemer ház mellett a téglalap alaprajzzal és nyeregtetővel, illetve kontyolt nyeregtetővel rendelkező Font és a már említett Caraffa középkori ház is. Ezek a házak általában egytraktusú, két vagy háromhelyiséges épületek voltak, melyeknek valószínűsíthetően a középső részében helyezkedett el a konyha. A kéményeket majdnem minden esetben a házak közepén találták meg, ez alátámasztja a konyhák középső elhelyezkedését. Továbbá kutatások szerint az épületekhez tartozott csatorna, amely a házak hátsó falánál helyezkedett el. Majdnem minden épületet alapincéztek, teljesen vagy részben. Ezeket a pincéket az utcáról lehetett megközelíteni, egy széles bejáraton keresztül.

Ezekről az épületekről továbbá kiemelendő, hogy falai jórészt habarcsba rakott termés- illetve görgetegkőből, vagy faragott kövekből, a sarkokon kváderkő kialakítással készültek. A falak vastagsága 70 és 110 cm között mozog. Az építéshez használt habarcs sárga, sárgásfehér, fehér vagy barna volt, a vakolat sárga és fehér színű. A fennmaradt ajtó és ablakkeretek a korabeli magyar formákhoz hasonló kialakításúak.

Zárszóként ki szeretném emelni, hogy a város középkori viszontagságait tekintve (ostromok a több, mint 150 évig tartó idegen uralom alatt, több tűzvész, a bazilika felrobbanása és ennek következtében a királyi palota valamint a környező lakóházak leégése) meglepő, hogy egyáltalán ennyi megmaradt az egykori beépítésből. Másrészt sajnálatos, hogy a törökök kiűzése előtti korból semmilyen írásos adat nem

maradt fent a belvárosról, amely alapján akár csak feltételezhető lehetne, hogyan nézett ki a terület a város fénykorában.

Habár keveset tudunk az itt álló házak funkciójáról és a városszövetben betöltött szerepéről, mégis fontosnak tartom, hogy az házhoz hasonló értékeinket megőrizzük.

Források:

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%A9kesfeh%C3%A9rv%C3%A1r>

<http://szekesfehervar-utikalauz.hu/latnivalok/himmer-haz-szekesfehervar-35972.html>

http://195.199.207.10/09honlap/aktualis/hiemer_szerda.pdf